

ע"פ 190/15 - המערער בע"פ 190/15: מאיר פפו, עידן צ'קוב נגד המערער בע"פ 441/15: מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 190/15
ע"פ 441/15

לפני:
כבוד השופט י' דנציגר
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט נ' סולברג

המערער בע"פ 190/15: מאיר פפו

המערער בע"פ 441/15: עידן צ'קוב

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעורים על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בתל
אביב-יפו בת"פ 27879-03-13 מיום 7.12.2014 שניתן
על-ידי סגן הנשיאה השופט ד"ר עודד מודריק

תאריך הישיבה: יג' בניסן התשע"ה (2.4.2015)

בשם המערער בע"פ 190/15: עו"ד איתי בן-נון

בשם המערער בע"פ 441/15: עו"ד בועז קניג

בשם המשיבה: עו"ד קרן רוט

עמוד 1

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. בהיותם על משמרתם, כמתנדבי המשמר האזרחי, שדדו המערערים, גנבו ותקפו.

השניים נדונו לעונשי מאסר ומאסר על-תנאי, וחוייבו בתשלום פיצויים. הם מערערים על עונש המאסר בפועל - למשך 17 חודשים - שהוטל עליהם.

המעשים והעבירות

2. המערערים הורשעו על-פי הודאתם בהסדר טיעון בעבירות כדלקמן: המערער 1 הורשע בשוד (2 עבירות), נסיון שוד, דרישת נכס באיומים תוך נשיאת נשק קר, דרישת נכס באיומים (3 עבירות) ותקיפה לשם גניבה. המערער 2 הורשע בשוד, נסיון שוד, דרישת נכס באיומים (3 עבירות), תקיפה לשם גניבה, תקיפה ושימוש לרעה בכוח המשרה.

3. המערערים שרתו כמתנדבים במשמר האזרחי במרחב יפתח במחוז תל אביב. בהזדמנויות שונות, החל מחודש פברואר 2013, הגיעו השניים בניידת משטרה אל אזור התחנה המרכזית הישנה בתל אביב, בניגוד להנחיות מפורשות שניתנו להם ובהעדר סמכות, שם נכנסו לבתי-עסק של נתינים זרים מאריתריאה, רובם שוהים בישראל שלא כדין, וביצעו שורה של מעשי שוד, גניבה, תקיפה והיזק לרכוש.

4. ביום 1.3.2013, סמוך לשעת חצות, הגיע המערער 1 ביחד עם אדם נוסף, במהלך משמרת, בניידת משטרה, אל רחוב ארלינגר 4 בעיר. השניים נכנסו שם לבית קפה בניהולה של נאצינאט מסגנה, נתינה זרה מאריתריאה, הורו לנוכחים, נתינים זרים, להתפנות מבית הקפה, ואז עצבו את המקום והמשיכו בדרכם. זמן קצר לאחר מכן שבו השניים אל בית הקפה והבחינו במספר לקוחות, נתינים זרים, אשר נותרו במקום. המערער 1 וחברו הורו ללקוחות לעזוב את המקום, ולאחר שנותרו במקום רק עם נאצינאט, נטל חברו של המערער 1 בקבוק בירה והטיחו במקרר המשקאות. דלת הזכוכית של המקרר נשברה לרסיסים. המערער 1 ניגש אל הקופה ונטל ממנה כ-300 ₪, כשחברו מרסס בגז פלפל את חלל בית הקפה ואף מתזז גז על פניה של נאצינאט. המערער 1 הפך מספר ארגזי משקה וכמה בקבוקים נשברו.

5. למחרת, 2.3.2013, בסביבות השעה 23:00, הגיעו המערערים בניידת משטרה אל בית הקפה הנ"ל, שם עבדה אותה שעה הלן דבנגה. המערערים הורו לנוכחים במקום, נתינים זרים, לעזוב את בית הקפה, וכשנותרה הלן לבדה, התיזו גז פלפל בחלל בית הקפה. לאחר מכן אמרו המערערים שמסריח במקום, הורו להלן לצאת ועזבו אף הם את בית הקפה. בעוד יושבי בית הקפה ממתנים מחוצה לו בהוראת המערערים, שב המערער 1 אל המקום דרך דלת הכניסה האחורית ונטל מטבעות בסך 5 ו-10 ₪, בשווי כולל של כ-150 ₪. כשהבחינה בו הלן, עצב את המקום בריצה.

בהמשך הלילה פסעו המערערים רגלית אל עבר רחוב ארלינגר 9, נכנסו לפאב שבו עבדה צגה גברמסקל, נתינה זרה מאריריאה, הכריזו בקול כי הם שוטרים והורו לנוכחים, נתינים זרים, לעזוב את המקום. מיד לאחר מכן, בהיותם בגפם, נעלו המערערים את עצמם בתוך הפאב, ניגשו אל הקופה, נטלו מתוכה 800 ₪ ועזבו את המקום כששללם בידם.

6. בערב של יום 6.3.2013, בסביבות השעה 20:00, הגיעו המערערים למרחב יפתח ולמרות שלא היו משובצים למשמרת, ביקשו לקבל לשימושם נידת משטרתית, לצורך ביצוע סיור. המערער 1 היה בלבוש אזרחי והמערער 2 לבש חולצה שעליה כיתוב "POLICE" כשהחולצה מוסתרת על-ידי ברדס רכוס. סמוך לשעה 22:50 הגיעו השניים בניידת משטרה אל בית הקפה הנ"ל של נאצינאט, נכנסו פנימה, הורו לנאצינאט לצאת, וכך הורו גם ללקוחות, כולם נתינים זרים ששהו במקום, כשהמערער 2 מתיז גז פלפל אל חלל בית הקפה. המערער 1 ניגש אל הקופה, אך מצאה ריקה. בהיותם בבית הקפה, השליכו המערערים שולחנות וכסאות, אותם ערמה נאצינאט קודם לכן לקראת סגירת בית הקפה, לכל עבר, ושני כסאות נשברו. לאחר מכן, נעלו המערערים את דלת בית הקפה, נטלו עמם את המפתח ועזבו את המקום. בסביבות השעה 23:10 שבו המערערים אל הפאב הנ"ל של גברמסקל, הורו לה לצאת, ולאחר שעשתה כן, נכנס המערער 1 לפאב ונטל מן הקופה 600 ₪, בעוד המערער 2 חוסם בגופו את הדלת. לאחר מכן סגרו המערערים את דלת הפאב, שברו את המפתח בתוך חור המנעול ועזבו את המקום.

7. בהמשכו של אותו לילה, הגיעו המערערים לרחוב נווה שאנן, שם ניגשו אל מוחמד ארוב, נתין זר מאריריאה, בעל מועדון במקום. המערער 2 הורה למערער 1 לקחת את מוחמד הצידה ולעשות חיפוש בכליו. המערער 1 הורה למוחמד להוציא את תכולת כיסיו והלה הניח את חפציו: ארנק, פלאפון, וכן 600 ₪ במזומן. המערער 2 הורה למערער 1 להוציא את מוחמד מן המועדון. הלה ביקש לקחת את חפציו והרים תחילה את מכשיר הפלאפון, אך המערער 1 עיקם את ידו ושאלו מי זו בתמונה בפלאפון? מוחמד השיב שזו תמונת אמו. המערער 1 הטיח בו בתגובה: "יא בן זונה, זאת בדואית, זאת לא אמא שלך", והכה את מוחמד בחזהו באגרוף. המערער 1 החל למשוך את מוחמד בחולצתו ולהעלותו במדרגות היציאה מן המועדון. לאחר שנטל את כספו של מוחמד, החל גם המערער 2 לצאת מן המועדון, ושני המערערים ביקשו לנסוע מן המקום. מוחמד ניסה לעצור בעדם ושאל היכן כספו. המערער 2 השיב בשאלה "איזה כסף?" וביקש להמשיך בדרכו. מוחמד חסם את המערער 2 בגופו, והלה דחפו בשתי ידיו והמשיך ללכת. מוחמד ביקש שוב לחסום את דרכם, בתגובה התיז המערער 1 גז פלפל לעבר עיניו וכתוצאה מכך נפל מוחמד על הרכב המשטרתית. אהרון פרדה, אזרח ישראלי, בילה אותה שעה במועדון, היה עד להתרחשות, העיר למערערים על התנהגותם והפציר בהם להשיב למוחמד את כספו. לאחר שבדקו את התעודה המזהה של פרדה, מסרו לו המערערים את 600 השקלים כדי ששייבם למוחמד, וכך פרדה אכן עשה.

8. בחודש פברואר 2013, באחד מימי רביעי או חמישי, בסביבות השעה 23:00, במהלך משמרת, הגיעו המערערים ביחד עם נאשם 3 בכתב האישום אל רחוב פין 3 בתל אביב, נכנסו שם לבר שבו עבדו צגה טספאטסיואה ומאג'ור טוקהלום, כשנאשם 3 נושא אלה ומציג לראווה באופן מאיים מיכל תרסיס גז פלפל, הכריזו בקול כי הם שוטרים והורו לנוכחים, נתינים זרים, להתפנות מן המקום. כשנותר הבר ריק מאדם, שבר המערער 2 את הקופה ונטל ממנה כ-2,000 ₪, בעוד המערער 1 והנאשם 3 עומדים על מפתן הדלת. נאשם 3 פנה אל מאג'ור וביקש ממנו את המפתח לבר. הלה השיב כי הוא מתחייב לסגור את הבר ולעזוב את המקום. בתגובה, הכה אותו הנאשם 3 בפניו והורה לו להרים את ידיו. למאג'ור נגרמה המטומה מתחת לעינו ובלחיו. לאחר מכן הורה נאשם 3 למאג'ור להסתובב כשגבו מופנה אליו וערך חיפוש בכיסיו עד שמצא את המפתח לבר. בהמשך, יצא המערער 2 מן הבר, וסגר את הדלת כשהוא שובר את המפתח בחור המנעול, והמערערים ביחד עם הנאשם 3 עזבו את המקום.

9. כשבוע-ימים לאחר מכן, במהלך חודש פברואר 2013, הגיעו המערער 1 ואדם נוסף, בניידת משטרה, אל הבר שבו עבדה צגה טספאטסיואה. במקום נכחו אותה שעה שני נתינים זרים, ואלה עזבו את המקום, בעקבות כניסתם של המערער 1 והאדם הנוסף. המערער 1 הוביל את צגה אל עבר הדלת האחורית לכיוון רחוב ארלינגר כשהוא צועק "למה את לא סוגרת?". לאחר מכן סגר את הדלת האחורית ומנע את כניסתה של צגה בחזרה לבר, כשהוא מתעלם מדפיקותיה על הדלת האחורית. צגה יצאה והקיפה את המבנה, בעוד המערער 1 נותר בתוך הבר ונוטל, בעצמו או באמצעות האדם הנוסף, כסף מן הקופה, בסך של כ-1,000 ₪. לאחר מכן, עזבו המערער 1 והאדם הנוסף את המקום כששללם בידיהם.

עיקרי גזר הדין

10. בית המשפט המחוזי ציין בגזר הדין כי יש במעשיהם של המערערים משום "ניצול לרעה של תפקידו ומעמדו של השוטף המופקד על שמירת ביטחונו של אדם ונמצא פוגע בכבודו, בחירותו ובקניינו של מי שהשוטר הופקד על הגנתו... היבט מחמיר יש בכך שהפגיעה נעשית באוכלוסייה מוחלשת שכוחה להתנגד מוגבל מלכתחילה... ניצול הכוח והשפלת הזולת תוך לבישת מדים ותוך התחזות למי שפועלים במסגרת תפקידם המשטרתי גורמים לאובדן אמון בציבור לובשי המדים ומקשים על יכולת התפקוד של השוטרים המבצעים תפקידם כדין" (עמוד 4 לגזר הדין). בית המשפט המחוזי ציין כי "אין מקום לתת את משפט הבכורה לשיקולי שיקום" בגלל גישה מסויגת שבאה לידי ביטוי בתסקירי שירות המבחן לגבי פוטנציאל השיקום, ומשום "שביחס לעבירות דגן גוברים שיקולי ההרתעה על שיקולי השיקום" (שם, עמוד 5). בית המשפט המחוזי נדרש בגזר הדין גם למאפיינים אישיותיים ופסיכיאטריים על אודות המערערים. סנגורו של הראשון תמך יתדותיו בעיקר בתסקיר שירות המבחן, שמקצתו קיבל ביטוי בדבריו אלה של בית המשפט המחוזי על המערער 1: "אובחן מגיל צעיר כבעל הפרעות למידה קשות ובעיות התנהגות שהצריכו את שילובו במסגרת של חינוך מיוחד. הוא טופל בתחום בריאות הנפש ומוגדר גם היום כנכה (25%). הוא עזב בגיל 17 את מערכת הלימוד כחסר השכלה בסיסית וכבעל יכולת קוגניטיבית נמוכה. לא גוייס לצה"ל והתקשה לשמור על יציבות תפקודית בתחום התעסוקתי. בגיל 16 התנדב למשמר האזרחי ובפעילות זו דווקא התמיד לאורך שנים. השירות היווה עבורו מקור לתחושה של חוסן ועוצמה המפצים על דימוי עצמי נמוך. היחס שגילה כלפי נתינים זרים חלשי יכולת בא כפיצוי לרגשותיו השליליים כלפי עצמו" (שם, עמוד 2). סנגורו של המערער 2 הציג חוות דעת פסיכיאטרית מאת ד"ר אלה בלאו - "המתארת את רקע הצמיחה המורכב של הנאשם, את נטייתו לחקות את הסובבים אותו ולהיגרר אחרי אחרים... גם שירות המבחן התרשם שהנאשם נאלץ להתמודד לאורך השנים עם מצוקות רגשיות ובדידות חברתית ודימוי עצמי נמוך. הוא בעל אישיות תלותית הדורשת טיפול עקבי ומתמיד" (שם).

11. בהסתמך על פסיקה קודמת של בית משפט זה ועל נסיבות העניין דגן בהשוואה אליה, קבע בית המשפט המחוזי את מתחם העונש הראוי בין שנה וחצי ל-5 שנות מאסר, והטיל על כל אחד משני המערערים 34 חודשי מאסר - מחציתם בפועל ומחציתם על-תנאי - וקייב כל אחד משני המערערים לשלם לכל אחד מן המתלוננים פיצוי כספי בסך של 500 ₪ (חיוב בסך של 1,000 ₪ על כל אחד משני המערערים).

עיקרי הטענות בערעורים

12. ב"כ המערער 1 טען על נכותו הנפשית, על כך שמילדות טופל במסגרת מרפאה לבריאות הנפש, אובחן כבעל הפרעות למידה קשות, דיסלקציה, והוא שולב במסגרות של חינוך מיוחד בגלל בעיות התנהגות. למערער 1 דימוי עצמי נמוך, ועד היום אינו יודע קרוא וכתוב. הוא מתקשה לתפקד באופן יציב בשל מצוקתו הנפשית, בוחן המציאות שלו חלקי, כושר השיפוט לקוי, הוא סובל מדכאון וממחשבות אובדניות. יכולתו הקוגניטיבית היא ברמה נמוכה, והאינטליגנציה שלו

גבולית עד כדי פיגור קל.

13. לטענת בא-כוחו, הוכיח המערער 1 את עצמו בעמידה דקדקנית בתנאי השחרור ממעצר במשך תקופה ארוכה, גם תפקיד היטב בעבודתו בחברת "המשקם", ולהליכים המשפטיים נגדו ישנו אפקט מרתיע ומציב גבולות. על רקע זה, לטענת ב"כ המערער 1, ניתן וראוי להסתפק בענישה שיקומית. המערער 1 זקוק לטיפול ולהכוונה, ומן הראוי לחרוג ממתחם הענישה לקולא על מנת למצות לגביו את האפיק השיקומי.

14. ב"כ המערער 2 טען כי לא היה זה נכון מצדו של בית המשפט המחוזי לאמץ בגזר הדין את הרף המקסימלי שעליו הוסכם בהסדר הטיעון, שאליו הגיעו ב"כ הצדדים בגלל קשיים בראיות, כדי שלא להרתיע נאשמים מלהתקשר בהסדרי-טיעון בכלל, ולאור גילו הצעיר (26) של המערער 2 והעדר עבר פלילי בפרט. חלקו של המערער 2 במעשי-העבירה פחות מחלקו של המערער 1 – שהיה פעיל ואלים יותר – ועונשו צריך להיות קל מזה של חברו. על-פי אופיו, נגרר המערער 2 אחרי סובביו מבלי להפעיל שיקול דעת עצמאי. אישיותו דלה, לנגד עיניו עומד צורך מתמיד להוכיח את עצמו בפני אחרים כדי לזכות באהדתם. חוסר בשלות רגשית והערכה עצמית ירודה גרמו להסתבכותו בפלילים. לא תאוות בצע היתה לנגד עיניו, והוא עשה את אשר עשה מטעמי תסכול ומצוקה.

15. לטענת בא-כוחו, מן הראוי לזקוף לזכותו של המערער 2 את השתלבותו בטיפול, את הקפדתו על תנאי השחרור, את התנהגותו החיובית בבית הסוהר, ואת לקיחת האחריות. ב"כ המערער 2 קובל על משטרת ישראל כיצד זה קיבלה את המערער 2 לשורות המשמר האזרחי, הפקידה נידת משטרתית בידיו, מבלי ללוותו בהדרכה ובמרות, כשלפי אישיותו ורמתו הקוגניטיבית אינו מסוגל לבצע משימות שהוטלו עליו. יותר מאשר אליו יש לבוא בטרניה, לטענת בא-כוחו, יש להפנות אצבע מאשימה כלפי המשטרה.

16. בתסקירים עדכניים מאת שירות המבחן צוין הרקע האישי והמשפחתי של המערערים, וניתן פירוט על אודות קשייהם האישיותיים ושאר מגבלות שמהן סובלים השניים. קבלת האחריות מצדם אינה מלאה, במיוחד במה שנוגע לאמפתיה כלפי קורבנות העבירות, והבנת הבעייתיות האישית אצל המערערים. התרשמות שירות המבחן היא כי עיקרה של קבלת האחריות נועדה לצרכי המשפט. ישנם אמנם סימנים ראשונים להפנמה של הצורך בטיפול ובשיקום, אך הדרך עוד רבה והתהליך עודנו בתחילתו.

17. ב"כ המשיבה טענה מנגד כי ההליך השיקומי נבחן בבית המשפט המחוזי שוב ושוב באמצעות שירות המבחן, אך היתכנותו לא היתה ממשית. גם היום אין עדין נכונות אצל המערערים לשיתוף פעולה מלא בתהליך של שיקום, אשר מצריך רצון והתמדה. עונש המאסר בפועל שהוטל על השניים – 17 חודשי מאסר – כלל איננו חמור, ובהסדר הטיעון שנעשה, נלקחו בחשבון כל אותן נסיבות מיוחדות, בכללן המאפיינים האישיותיים של המערערים. במעשיהם פגעו פגיעה חמורה בקורבנות העבירות, המשתייכים לאוכלוסיה מוחלשת, בודעם כי אלו לא יוכלו להתלונן, משום ששהייתם בישראל איה חוקית. מדובר ברצף של מעשים, גם באלימות, העונש שהוטל אינו חורג מהסדר הטיעון, ומן הראוי שלא להתערב ולא להקל בגזר הדין.

18. ב"כ הצדדים מזה ומזה הפנו לפסיקה ולעונשים בפרשות דומות, מי ברב ומי במעט, על מנת לשכנעו, כל אחד לפי שיטתו. עיינו בפסקי-הדין הללו, אך לא מצאנו הצדקה להיתלות בהם לצורך הקלה בעונשם של המערערים.

דין והכרעה

19. מעשי-העבירה שביצעו המערערים הם חמורים ומגונים. ההיקף הכספי שבו מדובר אמנם אינו רב, אך היא הנותנת; זוהי כבשת הרש - עשרות שקלים במקרים אחדים, מאות שקלים במקרים אחרים - סכום כסף הנחוץ לאותם תנינים זרים מאריתריאה, החיים מן היד אל הפה, לצורך קיומם. המערערים לא בחלו בדרכי עורמה, גם נקטו באלימות, עשו את אשר עשו באופן חוזר ונשנה ומגונה; והכל - באצטלה של אנשי מרות, מתנדבי המשמר האזרחי, בהשתמשם גם בניידת משטרה. בכך העצימו המערערים את פגיעתם הרעה של מעשיהם לא רק בקרבנות העבירה הישירים, אלא בציבור כולו ובתדמית המשטרה.

20. אמת נכון הדבר, המערערים סובלים מקשיים אישיותיים ומבעיות נפשיות. ציינתי לעיל את הדברים הגלויים, אלה שנכתבו בגזר הדין של בית המשפט המחוזי ואלה שנשמעו מפי באי-כוחם של המערערים. מטעמי צנעת הפרט לא אוסיף לפרט את אשר צוין בתסקירי שרות המבחן ובחוות הדעת הפסיכיאטריות. המערערים זכאים להתחשבות ולמידה מסוימת של רחמים בשים לב למגבלותיהם, אך ההתחשבות מוצתה עד תום בהסדר הטיעון שנעשה עמם, ובעונש שנגזר עליהם. נימוקי בית המשפט המחוזי בגזר הדין - נכוחים. אלמלא נסיבותיהם האישיות, מן הראוי היה להשית על המערערים תקופת מאסר ארוכה יותר מ-17 חודשי המאסר שהוטל עליהם לרצות. גם לא ראיתי הצדקה לפלג בין שני המערערים ולהקל בעונשו של השני ביחס לראשון. ב"כ המשיבה הראתה בטיעוניה שעיקרי מעשיהם דומים, נראה גם שנסיבותיו האישיות של הראשון קשות יותר מאלו של השני, ובמכלול - יש הצדקה לגזרה שווה, לעונש זהה.

הערה בשולי פסק הדין

21. מעשי-העבירה של המערערים מעידים עליהם כי אינם מתאימים כלל לשרת במסגרת המשמר האזרחי; אך קדם למעשיהם, מבנה אישיות שצריך היה למנוע מלכתחילה את קבלתם למסגרת זו. קשה להבין כיצד עמדו בנתוני הקבלה, ומדוע לא זיהו חבריהם ומפקדיהם במהלך תקופת שירותם חוסר התאמה לתפקד במסגרת המשמר האזרחי. ב"כ המשיבה מתבקשת להעביר הערות אלה לתשומת לב הגורמים המופקדים על ניהול משאבי אנוש במשמר האזרחי. הדבר טעון בדיקה ותקנה.

סוף דבר

22. אציע אפוא לחבכי לדחות את ערעוריהם של שני המערערים על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, ולהותיר את עונש המאסר שהוטל עליהם - למשך 17 חודשים - על כנו (ביחד עם שאר רכיבי גזר הדין).

ש ו פ ט

השופט י' דנציגר:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ע' פוגלמן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק הדין של השופט נעם סולברג.

ניתן היום, כ"ה בניסן התשע"ה (14.4.2015).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט
